Doktorand: Mgr. Markéta Olehlová
Název disertační práce: *Identity and Displacement in Contemporary Postcolonial Fiction*
Vedoucí práce: PhDr. Soňa Nováková, CSc., M.A.
Oponent: Mgr. Klára Kolinská, M.A., PhD.

Posudek oponenta:

Disertační práce Markéty Olehlové je soubornou a podrobnou studií v oboru postkoloniální literární teorie a praxe, konkrétně dvou jejích ústředních a vnitřně provázaných témat, a sice otázek individuální a kulturní identity a s nimi souvisejících otázek geografické a sociokulturní příslušnosti a vykořeněnosti.

Práce je rozdělena na dvě základní části: první z nich je věnována otázce identity v současném diskurzu postkoloniální teorie, jejíž analýza je doplněna interpretací dvou prozaických děl, která ji v praktickém smyslu demonstrují a reprezentují: *Satanských veršů* Salmana Rushdieho a románu *Buddha z předměstí* Hanifa Kureishiho. Druhá část se potom obdobně zabývá problematikou místa a vykořeněnosti a je doplněna analýzami románů *Dědictví ztráty* Kiran Desai a *The Enigma of Arrival* V. S. Naipaula.

Proklamovanou výchozí motivací práce je snaha představit postkoloniální diskurz a prózu českému čtenáři; jak autorka uvádí hned v první větě: „Postcolonial literature is a notion that has been ignored for a long time in the Czech environment both in theoretical/philosophical and literary circles.“ (str 10). Nejsem si jistá, zde se nejedná alespoň zčásti o pouhé zdání – vždyť právě tvorba „postkoloniálních“ autorů, ať už píšících v angličtině nebo do angličtiny (a samozřejmě potažmo dalších jazyků) promptně překládaných, patří, často i pro svou exotičnost či ideologickou kontroverznost, k typickým a velmi atraktivním objektům zájmu čtenářů a literárních odborníků v celém světě. Autorka sama ostatně o pouhé dvě stránky dále správně připomíná množství prestižních mezinárodních literárních ocenění, udělených právě „postkoloniálním“ autorům.

Tento rozpor v podstatě připomíná vnitřní rozrůzněnost a složitost postkoloniálního diskurzu jako takového, jíž příliš nepomáhá ani jeho ať už více nebo méně explicitně profilovaná ideologická zátěž. Bezesporu však tvorba uváděných a jim podobných autorů patří k jedné z nejproduktivnějších, možná nejnosnějších a rozhodně nejostřeji sledovaných oblastí současné literatury i literární teorie.

Práce se velmi svědomitě a zodpovědně snaží o vymezení svých teoretických a metodologických východisek a definici základních pojmů, což je ovšem vzhledem k obecnému tematickému zaměření vpravdě nelehký úkol a některé formulace v úvodu práce vzbuzují v tomto smyslu poněkud obavy: „Difficulties with the postcolonial literary canon will be covered, too, above all in the final passage of this introduction dealing with literary objectives and the selection criteria of primary sources.“ (str. 12). Domnívám se, že tento úkol se nezdařil úplně, přinejmenším ne zcela přesvědčivým a originálním způsobem. Přestože autorka pracuje s celou řadou relevantně zvolených a jistě pečlivě přečtených sekundárních

pramenů (bibliografie této disertační práce je opravdu úctyhodná, vcelku promyšleně sestavená a více než dostačující), postrádám základní metodologické rozlišení charakteristiky kultur a literatur tzv. „settler communities“, jakými v daném kontextu byly a v jistém smyslu dosud jsou např. Austrálie nebo Kanada, kultur a literatur původních britských kolonií ve zcela odlišném historickém a správním smyslu, které nejjednoznačněji reprezentuje Indie, a nakonec postkoloniální literaturu ostatních částí světa, které ve dvacátém století vstoupily do zásadně redefinovaného vztahu se Západním světem. Autorku totiž mimo jiné – zcela po právu – zajímá i otázka jazyka, a to nejen ve smyslu volby konkrétních prostředků literárního jazyka, jazykového přenosu, překladu a osvojování/přisvojování „cizího“ jazyka, ale i otázka jazyka jako kulturního a ideologického (nebo i ideologizovaného) symbolu. A v tomto ohledu je už z technických důvodů klíčový rozdíl mezi tvorbou autorů, pro něž je angličtina mateřským jazykem, třebaže oni sami žijí a reflektují skutečnost mimo její kulturní centrum, a tvorbou autorů, kteří si angličtinu osvojují (přesněji možná přisvojují) jako „nejúčinnější zbraň“ původních kolonizátorů svých zemí. Navíc, jak sama autorka uvádí: „No culture, the literature inclusive, can be regarded as homogenous but it is in its essence heterogenous and hybrid: it absorbs and transforms the influences from the outside.“ (str. 38). Způsob tohoto absorbování a transformování je ovšem stejně různorodý jako původní lokální podstata těchto geograficky často velmi vzdálených literárních kultur samotných.

Až na uvedené výhrady je část práce pojednávající o teorii postkoloniálního diskurzu rozsahově vyčerpávající a bez zásadních argumentačních rozporů; nedá se však říci, že by nabízela zcela nový nebo výjimečně podnětným způsobem problematizující pohled na tuto tematiku – je spíše vývojovým přehledem stávající postkoloniální teorie a jeho uvedením do českého prostředí, což má jistě svou hodnotu, byť autorka v práci zčásti směšuje funkci akademickou s funkcí publicistickou (jak sama prozrazuje v úvodu, kde bezděčně uvádí, že: „Regardless of a rather confusing approach of *some journalists and theoreticians* to this type of literature, these authors… have become immensely popular…“ (str. 11); důslednější rozlišení obou typů diskurzu by bylo na místě, už proto, že žurnalistika si může dovolit menší terminologickou přesnost a důslednost než literární (nebo jakákoli jiná) teorie.

V podstatě obdobným způsobem je možno zhodnotit část práce věnující se interpretaci konkrétních literárních textů – vzhledem k tematickému zaměření práce jsou vhodně zvoleny, více než přesvědčivě reprezentují současnou postkoloniální prózu v angličtině a množstvím příkladů dokládají autorčinu argumentační linii. Je jen možná trochu škoda, že se jedná o již kanonizované romány, které dostatečně vstoupily do obecného povědomí (v případě Rushdieho jistě i z jiných než čistě literárních důvodů) a předkládaná interpretace není nikterak inovační (opak by byl ovšem v daných souvislostech bezesporu nesmírně těžkým úkolem). Autorům mladší generace, daleko méně známým a diskutovaným, věnuje autorka pozornost jen okrajově v závěrečných částech práce – což je samozřejmě její naprosto legitimní volbou, bývalo by jen zajímavé uvést jejich tvorbu detailněji do souvislosti s díly „zavedenějších“ autorů a provést srovnání a analýzu historie postkoloniální literatury s předpokládaným výhledem jejího dalšího vývoje.

Na závěr si dovolím už jen poznámku stylistickou: práce je psána v angličtině, jíž by prospěla pečlivější redakce ve smyslu syntaktické správnosti a stylistické úrovně. Některé autorčiny

formulace jsou značně krkolomné, svou neobratností někdy poněkud brání porozumění smyslu argumentace a místy až naivním vyzněním zbytečně snižují výsledný dojem z četby, což je jistě škoda. Pro příklad uvádím jedno takřka nepřehledné souvětí hned z první části práce: „Largely absent of this history, the Central European area finds hardly any space for postcolonial literature, which is, frequently labelled as multicultural one, often at present impacted by a rather negative perception of multiculturalism as such, especially after 9/11 2001 and July attacks of 2005 in London that changed public opinion and negatively influenced reception of ethnic literature, mainly the one of Muslim authors.“ (str. 10). V práci je řada chyb v syntaxi, v předložkových vazbách, mnohé věty prozrazují implicitní mechanické překládání z češtiny („respectively“ v angličtině neznamená totéž co české „respektive“) atd. Vyšší úroveň jazykového zpracování by zkrátka byla rozhodně k prospěchu věci.

I přes výše uvedené poznámky a výhrady ale předkládaný text Markéty Olehlové v zásadě splňuje požadavky kladené na disertační práci a rozhodně ji lze doporučit k obhajobě.

V Praze 18. 5. 2012

Mgr. Klára Kolinská, M.A., PhD.